

Sygn. akt II CSK 122/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska (przewodniczący)

SSN Jan Górski

SSN Wojciech Katner (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa E. T. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
przeciwko "E." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 listopada 2017 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 27 października 2016 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania wraz z
rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 października 2016 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił
apelację E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B. od wyroku Sądu
Okręgowego w K. z dnia 8 kwietnia 2016 r., mocą którego zasądzona została na

rzecz powoda E. T. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. kwota 110 685 złotych ze szczegółowo wyliczonymi odsetkami oraz dodatkowymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie zapłaty w transakcjach handlowych, a także zasądzone koszty postępowania.

Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji nastąpiło po ustaleniu, że strony zawarły dnia 1 stycznia 2012 r. umowę o świadczenie przez pozwaną usług technicznej obsługi odbiorców na rzecz powódki. W załączniku do umowy, zmienionym aneksem z dnia 1 maja 2014 r. wskazane zostały mierniki jakościowe usług objętych zamówieniami i zleceniami, przez które to mierniki należało rozumieć oczekiwane przez zamawiającego ilościowe i jakościowe parametry określające odpowiednio liczbę zdarzeń lub jakość świadczonych usług. W postanowieniach umowy przewidziana została możliwość obciążenia pozwanej karami umownymi za realizację usług niezgodnie z zasadami określonymi w umowie oraz standardami zawartymi w Megaprocesie „Zarządzanie Pomiarami” i Megaprocesie „Zarządzanie Pracami Sieci”, w wysokości określonej we wspomnianym załączniku do umowy. Powódka mogła obciążyć pozwaną karami umownymi wyłącznie w przypadku obciążenia jej przez odbiorcę, tj. E. S.A., jako karami z tytułu niedotrzymania mierników jakościowych w danym okresie rozliczeniowym. Ze względu na nienależyte wykonanie umowy przez pozwaną i obciążenie powódki karami przez E. S.A., należne były kary umowne, którymi powódka obciążyła pozwaną. Pozwana nie kwestionowała natomiast obciążeniowych otrzymywanych od powódki i obowiązku zapłaty, ale mimo wielokrotnych wezwań nie zapłaciła żądanych należności. W tej sytuacji powództwo zostało uwzględnione w całości na podstawie art. 484 k.c. z odsetkami określonymi na podstawie art. 481 k.c. Dalsze odsetki od dochodzonych kwot zostały orzeczone na podstawie art. 7 ust. 1 w związku z art. 4 pkt 3 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz. U. z 2013 r., poz. 403).

Rozpoznając apelację pozwanej Sąd drugiej instancji przyjął ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego za własne, akceptując również dokonaną przez ten Sąd ocenę prawną. Uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego dotyczy w szczególności rozprawienia się z zarzutami procesowymi pozwanej, która w fazie postępowania nakazowego zaniedbała obowiązkom dotyczącym treści złożonego

sprzeciwu od nakazu zapłaty i następnie nie zdołała przekonać Sądu o prawidłowości swojego postępowania lub jego naprawienia, a także odnośnie do zarzutów w zakresie postępowania dowodowego. W kwestii zastosowania do rozstrzygnięcia o odsetkach na podstawie wspomnianych przepisów ustawy o terminach zapłaty, Sąd drugiej instancji stwierdził możliwość dochodzenia takich odsetek "nie tylko wynikających z samego zdarzenia rozumianego jako odpłatne świadczenie usług, ale również z innych zdarzeń związanych z wykonywaniem umowy, w szczególności w sytuacji nienależytego jej wykonywania, jak to miało miejsce w rozpoznawanej sprawie".

W skardze kasacyjnej pozwana zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu naruszenie prawa materialnego, tj. art. 7 ust. 1 ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych przez błędną wykładnię, polegającą na zasądzeniu odsetek przewidzianych tą ustawą od zasądzonych kar umownych, a także art. 483 § 1 k.c. przez błędną wykładnię i zasądzenie kary umownej bez oceny skuteczności zastrzeżenia kary umownej. Naruszenie przepisów postępowania dotyczy art. 321 § 1, art. 328 § 2, art. 381 i art. 378 § 1 k.p.c. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona powodowa wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Najpierw należy się odnieść do zarzutów naruszenia przepisów postępowania i od razu stwierdzić, że odwołują się one do kwestii związanych z ustaleniami faktycznymi oraz oceną dowodów. Okoliczności te są wyłączone z podstaw skargi kasacyjnej (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Nie można dopatrzeć się natomiast w uzasadnieniu zarzutów naruszenia przepisów postępowania, które świadczyłyby o nieprawidłowym ustaleniu przez Sąd faktów i ich ocenieniu. Nie jest również zasadne kwestionowanie ustaleń odnoszących się do przesłanek kary umownej w postaci niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. Zostało to stwierdzone w postaci niewykonywania usług, do których

się pozwana Spółka zobowiązała umownie i kwestia ta stanowi przedmiot rozpoznania i prezentowania swego stanowiska, także przez stronę pozwaną, przed sądem pierwszej instancji. Wyniki ustaleń są zawarte w wyroku Sądu Okręgowego, a w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny odniósł się przekonująco do zarzutów, które są powtórzone w skardze kasacyjnej. Sąd drugiej instancji przypomniał pozwanemu, że podstawę rozstrzygnięcia w sprawie stanowił materiał dowodowy przedłożony wyłącznie przez stronę powodową wraz z pozwem, gdyż pozwana wykazała swoistą bierność procesową i nie zgłosiła zarzutów merytorycznych wobec roszczeń powódki, czyniąc to wbrew wymaganiom określonym w art. 503 § 1 k.p.c. Kwestia ta została prawidłowo oceniona przez Sąd Apelacyjny, a więc zarzuty skargi kasacyjnej w tym zakresie są niezasadne.

Trafne jest zakwestionowanie przez pozwaną odsetek, określonych w ustawie o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (dalej jako u.t.z.t.h.), które zostały zasądzone wskutek niezapłacenia w terminie zasądzonych kar umownych. Na podstawie art. 7 ust. 1 tej ustawy, wierzycielowi w razie opóźnienia (nazywanego we wcześniejszych wersjach ustawy zwłoką) w transakcjach handlowych przysługują od dnia wymagalności świadczenia pieniężnego do dnia zapłaty odsetki (określane dawniej na podstawie przepisów ustawy Ordynacja podatkowa), nazwane w obowiązującym art. 4 pkt 3 u.t.z.t.h. odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych.

Do rozpoznania zasadności skargi kasacyjnej istotne jest ustalenie, czy odsetki, o których mowa w powołanych przepisach należą się w razie opóźnienia w spełnieniu każdego świadczenia, czy też należą się one tylko w razie niespełnienia świadczeń określonej kategorii. Tylko w pierwszym momencie może się wydawać, że chodzi o wszelkie świadczenia i tym można tłumaczyć rozstrzygnięcie Sądów w toku instancji o odsetkach od zasądzonych kar umownych nie zapłaconych w terminie. Jednak już z przytoczonego fragmentu uzasadnienia zaskarżonego wyroku, w którym omawianej kwestii poświęcony jest niewielki akapit widać brak przekonujących argumentów.

Przyczyną wprowadzenia przepisów o terminach zapłaty w umowach zawieranych między przedsiębiorcami była konieczność przeciwdziałania tzw. zatorom płatniczym w gospodarce, która spowodowała uchwalenie pierwszej ustawy na ten temat w Polsce już w 2001 r., a zjawisko nieterminowego płacenia za świadczenia ujawniła się w państwach członkowskich Unii Europejskiej z taką siłą, że w 2011 r. została przyjęta dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 2011 r., 2011/7/UE o terminach zapłaty w transakcjach handlowych. Jej rezultatem jest obowiązująca ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o tym samym tytule, zmieniona wraz z ogółem przepisów o odsetkach za opóźnienie, począwszy od dnia 1 stycznia 2016 r.

Ustawa o terminach zapłaty dotyczy transakcji handlowych, których rozumienie zostało wyjaśnione w tej ustawie. Według art. 4 pkt 1 jest to umowa, której przedmiotem jest odpłatna dostawa towaru lub odpłatne świadczenie usługi, jeżeli strony, o których mowa w art. 2, zawierają ją w związku z wykonywaną działalnością. Stronami tej umowy są co do zasady - przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej z dnia 2 lipca 2004 r. oraz podmioty z nimi zrównane.

Strony umowy w niniejszej sprawie spełniają wymagania ustawowe co do przynależności do grona przedsiębiorców. Jednakże przedmiot świadczenia będący karą umowną, a więc świadczeniem pieniężnym nie stanowi ani odpłatnej dostawy towarów, ani odpłatnego świadczenia usług. Zgodnie z utrwalonym rozumieniem tych pojęć, zarówno na gruncie polskiego prawa, jak również w ujęciu prawnoporównawczym, w tym mając na uwadze wspomnianą dyrektywę europejską, dostawa towarów oznacza sprzedaż i inne postacie odpłatnego rozporządzenia rzeczami, zwanymi towarami, do których zalicza się wszelkie przedmioty mające wartość majątkową, także np. odpady i energie (zob. wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10 grudnia 1968 r. w sprawie 7/68 Komisja v. Włochy, Lexis.pl nr 369652). Z kolei świadczenie usług oznacza najogólniej wszelką odpłatną działalność inną niż produkcja i handel. Pojęcia te nie mają ustawowych definicji i nie planuje się ich konstruować, oddając ich rozumienie orzecznictwu i doktrynie. Zgodnie jednak twierdzi się, że dostawa towarów oraz świadczenie usług oznacza realizację świadczeń niepieniężnych (art.

7 u.t.z.t.h.), za które przysługuje świadczenie pieniężne (cena, opłata, czynsz, wynagrodzenie). Nie mieści się w tym wzajemny obrót pieniężny. Stanowisko takie zostało przyjęte przez ustawodawcę przez uzupełnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. ustawy o terminach zapłaty o art. 4a, według którego do transakcji handlowych nie stosuje się art. 481 § 2 k.c. (ustawa z dnia 9 października 2015 r., Dz. U. z 2015 r., poz. 1830). Tak więc opóźnienie z zapłatą kary umownej, o której mowa w art. 484 k.c. jako świadczenie pieniężne nie rodzi skutków wynikających z ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych.

W rachubę mogą wchodzić odsetki zwykłe, określone jako sankcja za opóźnienie świadczeń pieniężnych według kodeksu cywilnego. To nie zostało jednak zbadane przez Sądy rozpoznające sprawę i należy to uczynić ponownie, rozpoznając w tym zakresie apelację pozwanej.

Z tych względów należało na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzec jak w sentencji, rozstrzygając o kosztach postępowania na podstawie art. 108 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

jw

r.g.